

részét bizony égési sérülésekkel kellett kórházba szállítani. Nyomozásba fogott még a rendőrség is, de biológusok, orvos és gyógyszerész szakértők sem találtak meggyőzőbb bizonyítékot az okokra, mint a hőségnapokat. Ilyen napok viszont a korábbi években is gyakran előfordultak tünetek nélkül, hacsaknem akkoriban hosszúnadrágban kapálták a petrezselymet.

A másik várható meglepetést a pockok okozták. Az enyhe tél után ugyan lehetett számítani a pocok invázióra, mégis készületlenül érte a termelőket, váratlannak tűnt, hogy ezek a rágcsálók mintegy fél millió tonna gabonával rövidítették meg a betakarított termést, ráadásul éppen a legjobb búzatermő békési termőterületen.

A pockokra terelődött a gyanú a szolnoki kórházba került betegek miatt is. Mindegyikük leptospirosis fertőzést kapott, közismertebb nevén nádvágó betegséget, amit a kukoricaföldeken címezést végző dolgozók kaptak meg. A felázott talajon ugyanis mezítláb dolgoztak és ha megvágták a lábukat, könnyen megfertőződhetek a mezei pockok vizelete, ürüléke által terjesztett kórokozóval. A gumicsizma ugyan védelmet nyújthatott volna, ha egyáltalán a ragadós, marasztaló sárban képesek lettek volna hordani. És ehhez még műholdas csúcstechnikára sincs szükség.

KLAUS MERTES SJ

AMINEK AZ EGYHÁZBAN MEG KELL VÁLTOZNIA

Megrendült az bizalom az egyházban – kettős értelemben is: az egyház iránt és az egyházon belül. Jelenlegi helyzetében a katolikus egyház a bizalomparadoxon kihívása előtt áll. E paradoxon abból adódik, hogy a bizalom nem szerezhető vissza, ha minden áron vissza akarjuk szerezni. A bizalom csak úgy szerezhető vissza, ha többet akarunk, mint csupán a bizalom visszaszerzését.

A „vissza-” igekötő már önmagában is félrevezető. Ha oda a bizalom, nincs „vissza”-út. A bizalomvesztés fájdalmához hozzátartozik, hogy a veszteség visszafordíthatatlan. A megrendülést legelőször is teljes valójában be kell vallani és el kell fogadni. Már a régiek is tudták: „amit nem fogadtunk el, az nincs megváltva”.

A bizalomvesztés a katolikus egyház egészére vonatkozik, legbelsőbb köreit is beleértve. A Limburgban Franz-Peter Tebartz-van Elst püspök személye körül kialakult válság[1] kapcsán Johannes zu

Eltz frankfurti esperes egyházon belüli „magolvásról” beszélt. A szexuális visszaélések is olyan rendszerszintű problémákra világítottak rá, amelyek nemcsak az egyház peremvidékén rendítették meg a bizalmat, hanem szilárd magjában is. A római Kúria hitelessége drámai mértékben megfogyatkozott: a hosszú éveken át uralkodó tekintélyelvű vezetési stílus, az elhibázott döntéseken alapuló püspökkinevezések, a „Vatileaks” és egyéb botrányok hívók széles rétegeit háborították fel.

Ha pedig ezt ki is mondják, nemcsak „egyházkritikát” művelnek a szó talkshow-értelmében. Hanem gyászolnak, szolidaritásból aggódnak az egyházért, amelynek sem a formája, sem a sorsa nem közömbös számukra. S nemcsak a katolikus egyházért aggódnak, a szó elhatároló értelmében, hanem az egész kereszténység jövőjéért. Hiszen már régóta az ökumené csónakjában evezünk.

A bizalomparadoxont másképpen is megfogalmazhatjuk: a bizalmi válság sem szavatolja, hogy az önmaga körül forgó katolikus egyház kiszabadul nárcizmusából, amelyet Bergoglio bíboros említett 2013 márciusában a konklávé, mielőtt pápává választották volna. Magát a bizalmi válságról való beszédet is beszipantja a nárcizmus örvénye – tehetetlenül forog körbe-körbe a bizalomvesztést sirató panasz, a taktikai beismerések és a ráncfelvarrások megannyi gesztusa, a cinizmus vagy a szektás önsajnálát: „áldozatok vagyunk”.

Mindez azonban nem vezet sehová, csupán növeli a bajt. A nárcisztikus körtánc nagy hatalom. Nem könnyű kiszabadulni belőle.

A megtérésnek mindig politikai jelentősége is van.

A római egyház tagjai nem elégedhetnek meg annak hangoztatásával, hogy a nárcizmus problémája csak másokra vonatkozik. Mindenkit érintő kérdés, hogy mi a saját szerepe az egyház önközpontú működésében. A rendszerszintű nárcizmusból való kiutak keresése tehát közös feladat, még ha kivált sürgetőnek érezhetik is azok, akik hivatalt töltenek be – hiszen ők látható módon képviselik az egész egyházat. Ezért az ekkleziológiai nárcizmusból kivezető első lépést egyes szám első személyben kell megtennünk.

Ebben az összefüggésben kiemelkedő jelentősége van annak, hogy Ferenc pápa a következő mondattal kezdi a jezsuita Antonio Spadarónak 2013 szeptemberében adott interjóját: „Bűnös vagyok”. S nem elégszik meg a pusztá formulával, hanem a tárgyra tér, például amikor saját korábbi autoriter vezetési stílusára utalva kijelenti, hogy önmagának és másoknak is ártott. Nyilvánvaló, hogy Bergoglio életrajzában megtérésről is szó van.

Ez hasonlóná teszi számos egyházreformer életrajzához. Többségük hagyományosan vallásos környezetből származott: „jó keresztények” oltalmában éltek mindaddig, amíg egy esemény ki nem vetette őket a megszokott rendből. Assisi Szent Ferenc egy leprással találkozik, s hirtelen másként látja kereszténységét, amelyet addig egy kereskedőcsaládban gyakorolt. Loyolai Szent Ignác a betegágyán fedezi fel belső késztetéseit és azok

jelentőségét – s változik katonából zarándokká. Avilai Szent Teréz a depresszió sötétségében felfedezi a szemlélődő imádságot, s az apácakolostor lakójából szenvedélyes istenkereső lesz, aki maga mögött hagyja a nők számára előírt társadalmi és egyházi szerepmintákat. Friedrich Spee meghallgatja a boszorkányság miatt máglyahalálra ítélt nők gyónását, s zavarba ejtő gondolata támad: nem azért vannak boszorkánypercek, mert boszorkányok vannak, hanem azért vannak boszorkányok, mert boszorkánypercek vannak.

A felsorolt megtérések ugyanakkor, bármennyire személyesek is első látásra, nem csupán magánjellegű tapasztalatok. Ellenkezőleg, szorosan összefüggenek a forrásvidékükről – társadalmi és egyházi környezetükről – szerzett ismeretekkel. Utóbbi azért is „politikai” jelentőséggel ruházta fel a megtéréseket, mert a saját környezethez való odatartozást a megtérés sem érvénytelenítheti máról holnapra. Ez a felismerés, bármennyire fájdalmas is, egyúttal az új keletű konvertita-nárcizmus legjobb ellenszere, de ennél is több: olyan látomást szül, amely az egyház és a társadalom megújítására, azaz messze nem csak egyéni megtérésre ösztönöz.

Ma hol történnek ilyen megtérések? Amikor menekültek kopogtatnak be hozzám, saját ajtóm előtt ismerek rá Európa védelmet nyújtó erődítményére. Amikor olyan gyermekek és fiatalok ülnek szobámban, akiket in vitro – vagyis lombikban – nemzettek, már nem beszélhetek úgy erről a kérdésről, mint egykor erkölcszociológiai tárgyú szemináriumi dolgozatomban. Amikor szülők azzal a problémával küszködnek, hogy fiuk vagy lányuk azonos nemű partnerrel él együtt, a katolikus katekizmust fellapozva saját beszédképtelenségemet látom viszont. Patriarchális klánokban élő nők sorsával szembe-sülve ráébredek, hogy papként magam is egy férfiszövetség jellegű struktúrában élek. Amikor szektás keresztény mozgalmak kiugrott tagjai tekintélyközpontú lelki vezetésről számolnak be, saját magamban és az összegyűlésben is felismerem a hajlandóságot a személyi kultuszra és az alattvalói magatartásra olyan autoriter személyiségekkel szemben, akik Isten nevében szólalnak meg és várják el az engedelmességet. Amikor olyan püspökökről hallok, akik szerint egy sokgyermekes katolikus család három muszlim családdal ér fel, a sajáttól való elidegenedettség szorongásos lelkiállapotát fedezem fel önmagamban és az egyházban.

Az utóbbi években efféle tapasztalatok hívtak létre újabb, régi és új témákat felvető reformcsoportokat a katolikus egyházban. Ezek a csoportok nagyfokú spirituális legitimitációval rendelkeznek, különösen ha keresztülmentek a megtérés folyamatán és megmaradtak az egyházban.

A klérushierarchia fülsiketítő hallgatása

Egy barátnőmtől hallottam az alábbi történetet: „A kölni dómban látható híres Lochner-oltárképen a három király a gyermek Jézus előtt térdel. Micsoda üzenet! A világ leghatalmasabbjai megalázkodnak egy gyermek előtt. Akkoriban – 2012-ben – három Sternsinger [a

betlehemezéshez hasonló német népszokásban a Háromkirályokat alakító három gyermek] Rómában a pápa elé »járulhatott«. Az eseményt nagy hírverés kísérte. És mit látunk a tévében? Egy öregember előtt gyerekek térdelnek. Mintha történt volna egy s más az ikonográfánkban. Később egy, a pedofília megelőzésével foglalkozó szeminárium résztvevőjeként szóba hozom ezt a különbséget és megemlítem, hogy a katolikus egyházban érdemes volna egyszer azon is elgondolkoznunk, hogyan jelenik meg képeinken a hatalom. Nagy felzúdulás: ezt most minek, mi köze a szexuális visszaéléshez... Aztán a jellemző katolikus reakció: ugyanaz a vezető klerikus, aki az ülésteremben még rendre utasított, a szünetben azzal jött oda hozzám, hogy igazam volt. Kínos is lenne, ha a dómban mindig hajlonganiuk és térdepelniük kellené a püspök előtt...”

A hatalommal való visszaélés gyakran együtt jár a hatalom színrevitelével. A szexualizált erőszak feltárása után sok katolikus keresztény fokozott érzékenységgel figyel erre. A szexualizált erőszak kérdésén túlmenően is, hiszen a bizalommal és a hatalommal való visszaélésnek ez „csak” az egyik – igaz, kivált riasztó – esete. A hatalommal való visszaélések és a hatalom reprezentációi töretlenül folytatódnak az egyházi élet számos területén – sokszor mit sem törődve azzal, hogy a jelenlegi pápa más irányba próbálja terelni a dolgokat.

Mindez példaszerűen egyértelművé vált a Vatikán legbelsőbb köreit is megmozgató limburgi válság kapcsán. Egy püspök felfüggesztése itt sem oldott meg és továbbra sem old meg semmit, ha az egyház valóban szembe akar nézni a folyamatban rejlő kihívással. Az ügy színrevitelének módozatai egy csomó tünettel szolgálnak arra nézve, hogy hol kell elkezdenünk az egyházi hatalom és az egyházi hivatal túlméretezett hatalmának lebontását.

A lelki hatalommal való visszaélés más összefüggésben is töretlenül folytatódik. Autoriter egyházi csoportok kilépett tagjai és áldozatai beszámoltak tapasztalataikról, és tanúságuk időközben a szekuláris nyilvánosság ingerküszöbét is átlépte. Ugyanakkor ijesztő a kilépők félelme attól, hogy felismerik őket – homlokukon ott az árulók bélyege. Az áldozatok beszámolóit a hierarchia részéről fülsiketítő hallgatás fogadja. Ez a mechanizmus igencsak ismerős, a szexuális visszaélések feldolgozása közben is találkozhattunk vele.

Nyitva áll az út, hogy magunk mögött hagyjuk a hatalmi csapdát. Az egyháznak saját magára is alkalmaznia kellene a szubszidiaritás elvét (ami alsóbb szinten önállóan megtehető, arra meg is kellene adni a lehetőséget). Hogy mire van szükség ehhez? Átlátható eljárásra a püspökök kinevezésekor (erre vonatkozóan a Kölni Egyházi Kezdeményezés nemrég javaslatot is tett), a szolgálati idő korlátozása (ezt az ajtót XVI. Benedek pápa voltaképp már kinyitotta, amikor lemondott); a klérus férfiszövetség jellegének megszüntetése (a Német Katolikusok Központi Bizottsága nők diakónussá szentelését javasolja, ami azonnal lehetővé tenné bíborosnők

kinevezését); civil bíróságok bevonása; hatalommegosztás és a hatalom ellenőrzésének kidolgozott módozatai; laikusok felhatalmazása plébániai közösségek vezetésére; laikusok igehirdetésének engedélyezése az eukarisztia ünneplésekor; a pénzügyi illetékesek újragondolása; az ellenőrző mechanizmusok megerősítése; a szexuális visszaélések felderítését célzó független vizsgálóbizottságok felállítása, alkalmasint a római Hittani Kongregációban is; lemondás a mindent jobban tudás gesztusairól, különösen ami az Istenről való beszédet illeti. Mindezek a területeken a jelenleg ad absurdum központosított hatalom megosztható és átadható volna annak érdekében, hogy újra a földön járjon és szolgáljon.

Az egyház nem öncél – a nárcizmus ellenben mindent önmagára vonatkoztat. Mindegy, hogy a saját maga körül forgó egyház miről beszél, a végén úgymint mindig önmagához érkezik el, mint igehirdetésének tényleges tartalmához. Az evangélium reménye azt mondja ki, hogy az egyházon túlival – a világgal, Istennel – találkozási lehetőség a nárcizmus. Ha létrejön ez a találkozás, akkor a katolikus egyház esélye is megújul: igehirdetése végre ismét máshol érhet célba, nem saját magánál. Ezzel együtt pedig, mintegy melleleg, a bizalmi válságnak is vége szakadna. (Bakonyi Zsigmond fordítása)

[1] Franz-Peter Tebartz-van Elst (sz. 1959) 2008 és 2014 között a németországi Limburg püspöke volt. A XVI. Benedek pápa által püspökké kinevezett, mintaszerűen konzervatív, Meisner kölni bíboros-érsek utódjának szánt főpap Ferenc pápával folytatott megbeszélése után – és a vatikáni adminisztráció döntése nyomán – 2013. október 23-tól kezdve nem gyakorolhatja tisztségét. Fényűző életmódja, mereven hierarchikus egyházfelfogása és groteszkbe hajló ritualizmusa hosszabb ideje megütközést váltott ki egyházmegyéjének katolikusai-ból. Elmozdításának oka azonban a limburgi székesegyház közelében álló, a püspök lakóhelyét is magába foglaló Szent Miklós Egyházmegyei Központ felépítésének megnövekedett költsége, illetve a túlköltségek miatt tiltakozás volt. Németország-szerte katolikusok tömegei adtak hangot megdöbbenésüknek, amikor kiderült, hogy az erődszerűen védett és történelmi, illetve historizáló épületrészeket egyaránt tartalmazó luxusingatlan a tervezett költség többszörösébe, mintegy 31 millió euróba került. A püspök és hivatala megpróbálta elleplezni a költségek, miként a püspök előzőleg, 2012-ben azt is letagadta a Der Spiegel újságírójának, hogy egy hivatalos út keretében helynökével együtt első osztályra váltott repülőjegyet Indiába.

Forrás: Publik-Forum, christlich – kritisch – unabhängig, Oberursel (Németország), 2014/10, 27–29.

A szerző német jezsuita szerzetes, gimnáziumi tanár, 2011-től a St. Blasien Kollégium – a német jezsuiták gimnáziuma Baden-Württemberg tartományban – igaz-

gatója. 1954-ben született Bonnban, ötgyermekes diplomatacsalád második gyermekeként. Szlavisztikai, klasszikus filológiai, filozófiai és teológiai tanulmányokat folytatott, 1986-ban pappá szentelték. 2000 és 2011 között a berlini jezsuita gimnázium, a Canisius-Kolleg igazgatója volt. 2010-ben ő indította el a német katolikus egyházban történt pedofil bűncselekmények feltárásának hullámát – a leleplezések hamarosan szekuláris intézményeket is elértek.

DR. KELEMEN BÉLA

EGYSZER VOLT... LESZ-E MÉG? AVAGY FENNTARTÁSAIM A FENNTARTHATÓSÁGGAL SZEMBEN

...Az emberi együttélés, a társadalom működési rendje folyamatosan termeli a különböző externáliákat, olyan folyamatokat, amelyek a fő emberi tevékenység mellett, mintegy melléktermékként akaratlanul kihatnak a környezetünkre és életünkre. A modernizálás és a nagyüzemi módszerek folyamatos térhódítása következtében az 1970-es évek közepétől egyre inkább negatív externáliákat eredményeznek a tevékenységeink, abból is fakadóan, hogy a túlnépesedés miatt Földünk regenerálódási képessége egyre gyengül.

Bolygónknak naponta több mint 200 000 éhes szájjal gyarapodó emberiséget kell táplálnia, miközben a szolgálatunkban lévő erőforrások rohamosan szűkülnek. És ha az emberiség a fenntarthatóság egyik fő ideológiáját, a földművelés ősi poézisébe vetett hitét is megtagadja vagy elkoptatja, menthetetlenek leszünk. A földi javakért folyó versenyt egyre nyíltabban szövi át a kapzsiság és a tudatlanság. És nem csak a nagyüzemekre és a multinacionális vállalatokra kell gondolnunk. A fogyasztói társadalom hétköznapi embere is átveszi ezt a magatartásformát, amikor fogyasztói árakban mért álracionalizmusa hipermarketekből hipermarketekbe tereli.

Mélyebb elméleti levezetések nélkül is belátható, hogy családi gazdaságok, kisgazdaságok működtetése még némi reményt adhat a helyes útra való visszatérésre, ami